

Ár 2014, föstudaginn 24. janúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 96/2013**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. október 2013, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 31. október 2013, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 28. nóvember 2013. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 29. nóvember 2013, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 24. janúar 2013.

II.

Málsatvik.

A hf. og varnaraðili gerðu með sér kaupleigusamning nr. X um bifreiðina O. Samningurinn var tengdur erlendum myntum, þ.e. japönskum jenum og svissneskum frönkum.

Þann 6. maí 2010 var yfirtaka kaupleigusamnings nr. X gerð. Varnaraðili samþykkti að sóknaraðili yrði nýr leigutaki samningsins. Á útgáfudegi yfirtöku voru eftirstöðvar í JPY 1.787.492, kr. 2.469.184 og CHF 18.664,98, kr. 2.162.919. Eftirstöðvar voru ISK 4.632.103 og lokagjald var ISK 200.158.

Þann 6. maí 2010 var eftirfarandi yfirlýsing vegna yfirtöku kaupleigusamnings nr. X undirrituð af fyrri og nýjum leigutaka: „*Vegna réttaróvissu eftir dóm Héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-7206/2009 frá 12. febrúar 2010 vill F taka fram að ábyrgð á yfirtökunni liggur hjá þeim leigutaka sem er að losna undan samningi sem og þeim aðila sem yfirtekur samninginn, en ekki hjá F. Hefur báðum aðilum verið bent á að leita sér lögfræðilegrar aðstoðar sjái þeir tilefni til slíks. Neðangreindir*

aðilar hafa móttengið ábendingu F og ákveðið að taka á sig fulla ábyrgð á lögskiptum þessum.“

Þann 29. október 2010 gerðu B ehf. og sóknaraðili með sér samkomulag um kaup B á öllu hlutafé í A hf.

Þann 8. maí 2011 undirritaði sóknaraðili eftirfarandi yfirlýsingu um fyrirvara vegna uppgreiðslu og áskilnaðar um betri rétt vegna kaupleigusamnings F nr. Y (áður X): „*Vegna sölu á bifreiðinni O lýsir undirritaður M, sem er leigutaki ofangreindrar bifreiðar skv. samningi upprunalega nr. X, nú númer Y, yfir eftirfarandi: Þar sem samningur X var upprunalega gerður í erlendum myntum var samningurinn endurreiknaður til lækkunar í kjölfar dóma Hæstaréttar og setningar laga nr. 151/2010. Endurgreiðslan/leiðrétting samningsfjárhæðar til lækkunar rann til A hf., sem verið hafði leigutaki bifreiðarinnar á þeim tíma sem endurreikningurinn tók til. Undirritaður var á þeim tíma að fullu eigandi og forráðamaður A hf. en hafði á þessum tímapunkti selt fyrirtækið og telur sig með réttu hafa átt að njóta endurgreiðslunnar inn á samning nr. X, enda ekki gert ráð fyrir í kaupsamningi um reksturinn að nýir eigendur nytu lækkunarinnar, nema af þeim kaupleigusamningum öðrum sem þeir yfirtóku. Þar sem nú stendur til að selja bifreiðina O, verður samningur nr. Y (áður X) greiddur upp. Undirritaður hyggst leita álits Úrskurðarnefndar FME um viðskipti við fjármálafyrirtæki, um réttmæti ráðstöfunar F á endurgreiðslunni til A hf. og vill af því tilefni lýsa yfir öllum fyrirvörum um betri rétt þrátt fyrir uppgreiðslu samningsins og áskilur sér að leita hvers þess réttar sem fær er skv. lögum og/eða leiða kann af úrskurði Úrskurðarnefndar FME, hvort heldur sem er með samningum eða fyrir atbeina dómstóla.“*

Þann 31. maí 2011 var kaupleigusamningur nr. X endurreiknaður í kjölfar setningar laga nr. 151/2010. Annars vegar var samningur vegna tímabilsins þegar A hf. var skuldari, þ.e. frá upphafi og til 6. maí 2010. Hins vegar samningur vegna tímabilsins frá því að sóknaraðili varð skuldari, þ.e. frá 6. maí 2010 og til dagsetningar endurreiknings þann 31. maí 2011.

Þann 8. maí 2012 seldi sóknaraðili C ehf. bifreiðina O fyrir kr. 6.400.000, sem var að fullu greitt með yfirtöku á bílasamningi frá varnaraðila kr. 3.553.351 og greiðslu kr. 2.846.649.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 31. október 2013.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst riftunar endurgreiðslu varnaraðila á endurreikningi/lækkun kaupleigusamnings fyrir leigutaka. Fjárhæð var um 2 milljónir en sóknaraðili kveðst ekki hafa fengið að sjá útreikninga á því sem varnaraðili taldi rétt að greiða fyrri leigutaka. Líta verður svo á, í ljósi greinargerðar sóknaraðila, að í þessu felist krafa um að varnaraðili greiði til sóknaraðila þá fjárhæð sem nemur lækkun samningsins.

Sóknaraðili telur að endurreikningur/lækkun og endurgreiðsla á u.þ.b. kr. 2.000.000 á ólöglegum gengistryggðum kaupleigusamningi nr. X hafi átt að renna til hans í stað fyrri leigutaka þar sem yfirtaka hans á samningnum við kaup á hinu leigða hafi verið með öllum hækkunum vegna gengishruns krónunnar og hafi tryggt fyrri leigutaka skaðleysi. Stökkbreyttur samningur hafi því farið að fullu út úr efnahagsreikningi A hf., og hafi dregist að fullu frá söluverði bifreiðarinnar O er hún hafi verið seld í maí 2011.

Sóknaraðili vísar til þess að hann og kona hans, D hafi átt að fullu fyrirtækið A hf. frá því í október 2005 fram í október 2010. Sóknaraðili hafi rekið fyrirtækið þann tíma og hafi jafnframt verið framkvæmdastjóri þess. Snemma árs 2007 hafi A hf. keypt bifreiðina O sem þá hafi kostað nálægt kr. 7.000.000. Hafi um helmingur kaupverðs verið staðgreiddur en jafnframt hafi verið gerður kaupleigusamningur nr. X við varnaraðila um eftirstöðvar. Þessi samningur hafi verið í erlendum myntum JPY og CHF. Greitt hafi verið af samningnum alla tíð, nema þann tíma sem innheimta af hálfu varnaraðila hafi verið í biðstöðu vegna óvissuástands sem skapast hafi í kjölfar dóms héraðsdóms Reykjavíkur frá 12. febrúar 2010. Samið hafi verið við varnaraðila um að léttu mánaðarlega greiðslubyrði á samningstímanum vegna gengissigs krónunnar og hafi það reynst auðsótt mál. Haldið hafi verið áfram að greiða af kaupleigusamningnum. Greiðslubyrði A hf. hafi því verið svipuð á samningstímanum og stofnað hafi verið til í upphafi og stökkbreyttar eftirstöðvar lánsins vegna falls krónunnar hafi ekki íþyngt rekstrinum nema í efnahagsreikningi sem versnandi skuldastaða. Lánið og stökkbreyttar eftirstöðvar hafi horfið með öllu út úr bókom félagsins við sölu bifreiðarinnar O til sóknaraðila, þar sem kaupleigusamningurinn hafi að fullu verið yfirtekinn af sóknaraðila ásamt gengishækkunum.

Sóknaraðili bendir á að viðskiptabanki A hf. hafi verið L og fjármögnun rekstrarins hafi m.a. verið í erlendum lánnum. Við fall krónunnar og síðan alls fjármálakerfisins 2008 hafi þessi lán stökkbreyst ásamt því að byggingarmarkaðurinn hafi hrunið en A hf. hafi starfað á þeim markaði. L hafi þrýst mjög á lausnir á uppsöfnuðum vanda vegna erlendra lána, sem þá hafi enn ekki verið dæmd ólögmæt. Hafi m.a. verið settar fram kröfur af hálfu bankans um að hlutafé A hf. yrði aukið og andvirðið notað til niðurgreiðslu hinna stökkbreyttu skulda, ellegar myndi bankinn stöðva reksturinn með því að gjaldfella eftirstöðvar og stöðva fyrirgreiðslu. Ennfremur hafi verið settar fram kröfur um að allra annarra leiða yrði leitað til að lækka skuldir A hf. m.a. að bifreiðin O yrði seld eða áhvílandi kaupleigusamningur greiddur upp.

Sóknaraðili vísar til þess að E hafi aðstoðað hann við fjárhagslega endurskipulagningu rekstrarins og við leit að hugsanlegum nýjum hluthöfum eða kaupendum að rekstrinum að hluta eða öllu leyti. Liður í því að liðka fyrir samningnum gagnvart bankanum hafi verið að sóknaraðili samþykkti að kaupa bifreiðina O af A hf. og yfirtaka kaupleigusamninginn eins og hann hafi staðið stökkbreyttur á yfirtökudegi þann 6. maí 2010. Þann 12. febrúar 2010 hafi fallið dómur í héraðsdómi Reykjavíkur í máli E-7206/2009, þar sem gengistrygging fjárskuldbindinga hafi verið dæmd ólögmæt, en enn þá hafi ríkt réttaróvissa í málinu þar sem Hæstiréttur hafi ekki enn fellt sinn dóm. Í öllum samtölum sóknaraðila við tengilið A hf. hjá varnaraðila hafi verið gengið út frá því að lækkaði samningurinn við endurreikning kæmi sóknaraðila, sem kaupanda bifreiðarinnar til góða, enda hafi sóknaraðili bæði verið eigandi A og þ.a.l. bifreiðarinnar að fullu á þessum tímamarki. Að auki hafi falist í yfirtöku sóknaraðila á kaupleigusamningnum að A hf. hafi að fullu orðið skaðlaust af stökkbreyttum samningnum þar sem sóknaraðili hafi greitt að fullu með nýjum kaupleigusamningi og leyst þannig til sín alla hækkunina. Varnaraðili hafi látið málsaðila undirrita yfirlýsingu vegna réttaróvissunnar sem ríkt hafi á þessum tíma þar sem því hafi verið lýst yfir að ábyrgð á yfirtökunni og á því hvoru megin rétturinn lenti lægi hjá málsaðilum en ekki varnaraðila. Eftir sem áður telji sóknaraðili að endurgreiðslan hefði átt að renna til hans en ekki A hf. eins og varnaraðili hafi framkvæmt hana.

Sóknaraðili bendir á að í október 2010 hafi loks tekist að finna nýjan hluthafa, B ehf., sem hafi keypt allt hlutfé í A hf. Kauptilboð sem sent hafi verið E af B ehf., þann 28. október 2010 í tölvupósti hafi verið sett fram með eðlilegum fyrirvörum en L hafi tilkynnt að bankinn samþykkti enga fyrirvara og samningar og greiðslur yrðu að vera fyrirvaralaus ef bankinn ætti að koma að málinu. Þeir samningar hafi tekist en vegna óvissu með endurreikning hjá varnaraðila hafi engin fjárhæð verið tilgreind þar, m.a. hafi sagt í tilboðinu að það væri háð því að varnaraðili samþykkti að færa heildarskuld A hf. niður í 6 milljónir. Í umsögn sóknaraðila um tilboðið sem send hafi verið af E þennan sama dag segi m.a. að varnaraðili hafi á þessum tímapunkti ekki endurreiknað samningana og muni ekki gefa út endanlega fjárhæð samninga en fjárhæðin verði ekki langt frá þeirri fjárhæð sem nefnd sé í tilboðinu. Í samtölum við varnaraðila hafi komið fram að óformlegir endurreikningar hafi bent til þess að m.v. forsendur héraðsdóms yrðu eftirstöðvar sem áhvílandi yrðu á A hf. 6-7 milljónir ef Hæstiréttur staðfesti dóm héraðsdóms. Inni í þeirri tölu hafi verið framleiðsluvélar og tæki í verksmiðju sem á kaupleigu hafi verið, ásamt annarri af tveimur sendibifreiðum A hf. Sendibifreiðarnar hafi báðar verið á kaupleigu en aðra þeirra hafi varnaraðili samþykkt að taka til baka og leysa A hf. undan eftirstöðvum samnings, sem líklega hafi verið um 1,2 milljónir yfir markaðsverðmæti bifreiðar. Þar hafi nýir eigendur rekstrarins notið góðs af samningum sóknaraðila. Hvergi í þessu ferli hafi verið minnst á O eða hugsanlegar leiðréttingar á áhvílandi lánum á henni, enda hafi hún verið farin út úr rekstrinum um hálfu ári áður og ekki hafi hvarflað að nokkrum aðila að sú leiðrétting lenti ekki hjá sóknaraðila sem þáverandi eiganda bifreiðar og fyrrverandi 100% eiganda A hf. á tímabili umreiknings á grundvelli dóms héraðsdóms.

Sóknaraðili vísar til þess að B ehf. sem keypt hafi allt hlutfé í A hf. hafi nær samstundis vanefnt ákvæði samningsins um kauprétt sóknaraðila á 20% hlutfjár í félaginu, hafi sagt upp ráðningarsamningi án greiðslu launa í uppsagnarfresti, fært rekstur, lager og skuldbindingar við varnaraðila yfir í nýtt félag, A ehf. B ehf./A ehf. hafi síðan mótttekið endurgreiðslur og lækkanir varnaraðila á ólögætum erlendum samningum vegna véla og tækja sem farið hafi inn í hið nýja félagið, en einnig um 2 milljónir sem numið hafi lækkun á þeim samningi um O, sem sóknaraðili hafði yfirtekið um sex mánuðum áður en hlutféð hafi verið selt og meðan félagið hafi enn verið að fullu í eigu sóknaraðila. Það sé fullkomlega óeðlilegt að þessi lækkun renni annað en til sóknaraðila. Umsamda uppsagnarfresti og forgangskröfur þurfi sóknaraðili að sækja með atbeina lögmanna í þrotabú A hf. og reyndar hafi stór hluti þeirra krafna glatast.

Sóknaraðili bendir á að hann hafi selt bifreiðina O vorið 2012 þar sem greiðslubyrði stökkbreytts samnings hafi verið honum of þung og ljóst hafi verið að forsendur um að endurreikningur myndi lækka samninginn hafi brugðist m.v. afgreiðslu varnaraðila. Hafi stökkbreyttur samningur dregist að fullu frá söluverði bifreiðarinnar og megi gera ráð fyrir að samningur hafi verið um 2 milljónum króna of hár. Kaupandi hafi undirritað yfirlýsingu þess efnis að hann ætti ekki kröfu í hugsanlega endurgreiðslu kæmi til endurreiknings. Varnaraðili hafi mótttekið og undirritað yfirlýsingu þess efnis að sóknaraðili gerði fyrirvara við uppgjörið þar sem lækkun skv. endurreikningi hefði runnið til A ehf. og eiganda þess, en ekki sóknaraðila. Varnaraðili hafi bent á úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki en sóknaraðili hafi gert ágreining um þetta og óskað skýringa á því hvers vegna endurgreiðslan hefði runnið til fyrirtækis sem orðið hefði til við kennitölufلاكk, á rústum fyrrverandi samningsaðila varnaraðila, sem að auki hafi verið tryggt skaðleysi

hvað varði hina umdeildu fjárhæð með yfirtöku sóknaraðila á kaupleigusamningnum. Allur málatilbúnaður og sala bifreiðarinnar hafi að auki orðið til fyrir þrýsting frá L á grundvelli ólöglegra lánasamninga, en það sé annað og viðameira mál.

Sóknaraðili ítrekar ósk sína um að úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki kveði upp úr um að ráðstöfun varnaraðila á endurreikningi samnings nr. X hafi ekki verið rétt og að lækkun samningsins renni til sóknaraðila, þó nokkuð sé um liðið síðan bifreiðin hafi verið seld. Um allar tölur, umfram það sem fram komi í gögnum, vitna gögn varnaraðila og E sem sóknaraðili kveðst ekki hafa aðgang að.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að samkvæmt reglum kröfuréttar leiði skuldskeyting almennt til þess að upphaflega skuldarasambandinu ljúki og nýtt skuldarasamband stofnist. Um tvö aðgreind kröfuréttarsambönd (og tímabil) sé að ræða og á því eigi að byggja réttaráhrif skuldskeytingar. Þannig verði við skuldskeytingu hvorki til afturvirk réttindi eða skyldur nema kröfuhafi og nýr skuldari semji sérstaklega um slíkt. Með hliðsjón af þessu geti skuldari, s.s. kvartandi, sem tekið hafi yfir lán sem áður hafi borið ólögmæta gengistryggingu, ekki gert kröfu um leiðréttingu vegna eignarhaldstíma fyrri skuldara. Vísa megi til dóms Hæstaréttar í máli nr. 113/2012 þessu til stuðnings. Þessa meginreglu kröfuréttar sé einnig að finna í 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu.

Þá bendir varnaraðili á að sóknaraðili fari fram á riftun greiðslu í lögskiptum á milli þriðju aðila, þ.e. varnaraðila og fyrri skuldara. Í kröfurétti sé riftun vanefndaúrræði sem annar aðili samnings grípi til þegar um verulega vanefnd gagnaðila sé að ræða. Ekki verði séð með hvaða lagarökum sóknaraðili geti gert kröfu um riftun á greiðslu í lögskiptum þriðju aðila. Þannig sé sóknaraðili ekki aðili að þeim hagsmunum sem hann geri kröfu um og því bresti efnisleg skilyrði til þeirra málaloka sem hann krefjist. Í þessu efni breyti engu þó að sóknaraðili kunni áður að hafa verið eigandi eða meirihluta hlutafjár fyrri skuldara enda njóti hlutafélög sjálfstæðs aðildarhæfis óháð hluthöfum hverju sinni.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að endurreikningi kaupleigusamnings nr. X, sem upphaflega var gerður á milli A hf. og varnaraðila. Þann 6. maí 2010 tók sóknaraðili yfir réttindi og skyldur fyrri leigutaka á grundvelli samningsins.

Á kvörtunareyðublaði sóknaraðila til nefndarinnar undir liðnum kröfur kemur eftirfarandi fram: „*Krafist er riftunar endurgreiðslu F á endurreikningi/lækkun kaupleigusamnings til fyrri leigutaka. Fjárhæð var um 2 milljónir en undirritaður fékk ekki að sjá útreikninga þar sem F taldi rétt að greiða fyrri leigutaka, sbr. grg.*“ Í meðfylgjandi greinargerð kemur eftirfarandi krafa fram: „*Með bréfi þessu vill undirritaður fara þess á leit við Úrskurðarnefndina að hún taki til umfjöllunar og endurákvörðunar endurgreiðslu F á lækkun kaupleigusamnings nr. X til fyrri leigutaka bifreiðarinnar O A hf., nú A ehf. og endurgreiðslan renni þess í stað til undirritaðs, M en undirritaður keypti bifreiðina af A hf. og samdi við F um yfirtöku allra skuldbindinga A hf. skv. kaupleigusamningnum.*“

Kröfugerð sóknaraðila á kvörtunareyðublaði til nefndarinnar varðar riftun á lögskiptum þriðju aðila. Sóknaraðili er ekki aðili að þeim lögskiptum og getur því ekki krafist riftunar á þeim. Verður kröfu hans þar að lútandi því vísað frá nefndinni á grundvelli aðildarskorts. Tekin verður til umfjöllunar krafa sóknaraðila í meðfylgjandi greinargerð varðandi ráðstöfun endurreiknings varnaraðila á kaupleigusamningi nr. X, enda miðar málatilbúnaður varnaraðila við þá kröfugerð.

Í 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu kemur fram að nú hafi einu sinni eða oft, orðið aðila- eða skuldaraskipti að lánessamningi þar sem um sé að ræða ólögsmæta vexti og/eða verðtryggingu. Skuli þá hver skuldara eiga sjálfstæðan rétt gagnvart kröfuhafa til leiðréttingar á greiðslum þeim sem þeir inntu af hendi vegna lánsins, svo og rétt eða skyldu til leiðréttingar vegna breytinga á höfuðstól lánsins vegna áhrifa gengistryggingar. Réttindi og skyldur hvers og eins aðila skuli miðast við þann tíma sem viðkomandi var skuldari lánessamnings. Sé aðili ekki lengur skuldari láns skuli mismunur vegna greiðslna og leiðrétting höfuðstóls vegna ólögsmætrar verðtryggingar koma til sérstaks uppgjors. Sé aðili enn skuldari skuli mismunur greiðslna færður á höfuðstól láns eða dreginn frá honum.

Ákvæði 7. mgr. 18. gr. laga nr. 38/2001 felur í sér reglu varðandi uppgjör lánessamninga þar sem fleiri en einn hafa verið skuldari að láni með ólögsmætum vaxta- og verðtryggingarákvæðum. Miðar reglan eins og áður er komið fram að því að sá skuldari sem orðið hefur fyrir tjóni fái það bætt beint úr hendi lánveitanda. Af því fyrirkomulagi leiðir að skuldari sem hefur yfirtekið lán með ólögsmætri gengistryggingu getur því aðeins gert kröfu um endurgreiðslu eða lækkun höfuðstóls að hann hafi á eignarhaldstíma sínum ofgreitt afborganir eða höfuðstóll láns hans hafi hækkað vegna gengisbreytinga. Sóknaraðili hefur ekki sýnt fram á að hann hafi orðið fyrir fjártjóni samkvæmt þessari viðmiðun. Þegar af þessari ástæðu verður ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila, sbr. dóma Hæstaréttar í málum nr. 113/2012 og 238/2013 og úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 139/2012. Kemur því ekki til skoðunar yfirlýsing sóknaraðila og seljanda frá 6. maí 2010 sem virðist ætlað að undanskilja varnaraðila frá deilum þeirra um ráðstöfun endurgreiðslna.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, M, um riftun endurgreiðslu varnaraðila, F, á endurreikningi/lækkun kaupleigusamnings til fyrri leigutaka, er vísað frá.

Kröfu sóknaraðila varðandi ráðstöfun varnaraðila á endurreikningi bílasamnings nr. X er hafnað.

Reykjavík, 24. janúar 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Unnur Erla Jónsdóttir